

TÜKETİCİLERİN GİYİM TERCİHLERİNDE KÜLTÜRÜN ETKİSİ; ÇORUM İLİ ÖRNEĞİ*

Özge URAL* , Serap MUTLU**

ÖZET

İnsanoğlu var olduğu günden beri yaşam mücadelesi vermiş ve bireysel yaşamdan toplu halde yaşama geçmiştir. Topluluk olarak yaşama başlayan insanlar yazılı kuralları olmayan bilinçsiz bir şekilde kendiliğinden oluşan kurallara uymaya başlamış ve her topluluk kendi kültürünü oluşturmuştur. Bu kurallara uyarak toplumlar, değer yargıları, yaşam biçimleri, dini inanışları, davranışları ve anlayışları ile gelenek ve görenekleri meydana getirmişlerdir. Gelenek ve görenekler ise toplumların oluşturduğu bu kurallara uymaya başladıkları için oluşmuştur. İnsanların yaşam şekli ile oluşan gelenek ve görenekler, tarihi süreç içerisinde toplumların yaşamlarını şekillendirmekte ve her toplumun kültürünü kuşaktan kuşağa aktarmaktadır. Toplumsal ve kişisel değer yargılarının, dini inançların, kültürün ve ekonomik koşulların şekil verdiği önemli bir kültür taşıyıcısı olan giyim kuşam ise bu tarihi süreç içerisinde en çok etkilenen olgulardan olmuştur. İnsanlar bir bütün içerisinde gelenekleri ve toplumdaki yerlerine göre, neyi, nerede, ne zaman, nasıl giyeceğini, yaşayarak öğrenmişlerdir. İnsanların yaşadığı bölgelerin tarih, coğrafya, ekonomik ve sosyal durum, gibi farklılıkları, doğal olarak kıyafet hayatını da etkilemiş, yörelere özgü tarzların oluşmasında rol oynamıştır. Bu çalışmanın amacı; Çorum ilinde yaşayan 50 yaş üzeri kadınların giyim tercihlerinde kültürün etkisini belirlemektir. Bu yörede yaşayan 50 yaş ve üzeri kadınlara anket çalışması uygulanarak, giysi tercihlerinde yaşadığı yörenin, geleneklerin ve çevrenin etkisi ortaya çıkarılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Kültür, Çorum İli, Giyim Tarzı, Geleneksel Giysi, Giysi Tercihi.

THE EFFECT OF CULTURE ON CLOTHING PREFERENCES; SAMPLE OF ÇORUM

ABSTRACT

Human being has been living collectively after struggled for life to survive. Since they started to live in community, they have obeyed the non-written rules, consisted by themselves. Every community has created its own culture. By complying with these rules, societies created the customs and traditions with their values, lifestyles, religious beliefs. Customs and traditions endure with the aid of these rules. Customs and traditions, has shaped the lives of communities in the historical process and transmitted the culture of society from generation to generation. Clothing is an important carrier of culture in the historical process and has been formed with the effect of social and personal values, religious beliefs, culture and economic conditions. People according to their traditions and status, have learned what, where, when and how to wear by living. The region's unique style of clothing has been formed with the help of region's history, geography, economic and social conditions. The aim of this research was to examine the effect of culture on clothing preferences of women aged 50 and older living in Çorum. The data was collected through the survey in Çorum through a questionnaire. The data gathered through this questionnaire were analyzed and several recommendations were put forward.

Keywords: Culture, Çorum, Clothing Style, Traditional Clothes, Clothing Preference.

Giriş: Ulusların geçmişlerini geleceklerine bağlayan en önemli köprülerden birisi olan kültür varlıkları içerisinde önemli bir yeri olan el sanatları ile bunlara bağlı olarak çeşitlilik gösteren giysiler bir bütün olarak kültür ürünüdür. Giyim insanın yaşama biçimini belirten göstergelerden biridir (Onuk, Akpınarlı, 2005: 27). Giyim tarihi incelendiğinde eski devirlerden bugüne kadar pek çok aşamalar geçirdiği görülür. İnsanlar içinde buldukları uygarlık seviyesine göre giyimler yaratmışlardır. Her ulus kendi gelenek ve inanışlarına göre giyimlerini şekillendirmiştir (Arslaner, 2012).

Kültür Kavramı: Kültür bir milletin yaşayış, düşünüş, düşündüklerini ifade ediş tarzına ve karakterine verilen genel bir adıdır. Her toplumun yaşayış biçimi farklı olduğuna göre kültürleri de çeşitlidir ve kendine has özellikler taşır. Kültür daha çok toplumsal ihtiyaçlara verilen cevaplar olarak ortaya çıkmıştır. Teknoloji, araç, gereç, eşya vb. ürünler kültürün maddi boyutunu; örf, adet, gelenekler, inançlar gibi olgular ise kültürün manevi boyutunu oluşturmaktadır (Eren, 2008: 4). Ulusal kültür, ulus-devletin içindeki kültürel çeşitliliği içine alan ve ortak dil, din ve tarih ile şekillenen bir kültür olarak tanımlanır (İlkkurşun, 2006). Gelenek sözcüğü, Türkçe "gelmekten" türetilen sözcüktür. Bir toplumda kuşaktan kuşağa geçen kültür kalıtları, alışkanlıklar, bilgiler, davranışları ifade eder. Bir şeyi görüle geldiği gibi yapma alışkanlığı olarak tanımlanan görenek, öteki sosyal alışkanlıklar gibi gerekli ve uygun, görülenleri kapsar, ama bunların mutlaka yerine getirilmesini istemez zamanla ortadan kalkabilirler ama bir kez yerleşip de, geniş kitlelerce benimsenince olağan ve doğal olarak kabul edilirler. İnanç, genel anlamda toplumun zaman içerisinde bir şeyle ya da olguyla ilgili olarak oluşturduğu ortak kanıya güvenme ve bağlanmadır (<http://www.kultur.gov.tr>). Geleneksel kültür ise belli bir bölgenin ortak değerlerini ve elde ettiği birikimlerini ifade eder. Geleneksel kültürün zaman içinde modern kültür özelliklerine ulaşması beklenir. Modern kültür karşısında yer alan geleneksel kültür geçmişteki değerlere bağlı ön plana çıkan tutuculuk, törensellik ve tekrara dayanan bir yapıya sahiptir (İlkkurşun, 2006).

* Bu çalışma, Akdeniz Üniversitesi G.S.F. Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü tarafından 08-10 Ekim 2012 tarihleri arasında düzenlenen "1. Uluslar arası Moda ve Tekstil Tasarımı Sempozyumu"nda bildiri olarak sunulmuştur.

* Öğr. Gör., Gazi Üniversitesi, Ankara MYO, Tekstil, Giyim, Ayakkabı ve Deri Bölümü, ozgeural@gazi.edu.tr.

** Öğr. Gör., Gazi Üniversitesi, Ankara MYO, Tekstil, Giyim, Ayakkabı ve Deri Bölümü, serapmutlu@gazi.edu.tr.

Giyim ve Geleneksel Kültür: Giyim insanlıkla birlikte var olan, ilkel toplumlardan çağdaş toplumlara geçerken önemini fazlasıyla arttıran bir olgudur. Giyim, aslında maddi kültürün bir ögesidir ve aynı zamanda toplumsal bir içeriğe sahiptir. Giyim, elbise, çamaşır, saç şekilleri, makyaj, aksesuar, başa ve ayağa giyilenlerin tümü demektir. Ailenin ortaya çıkışı ile örtünme başlamış ve zamanla gelenek olmuştur. İnsanların giyimi, birçok etmene bağlıdır. Onların toplumsal ve estetik değerleri, dinsel inançları ve uygulamaları, cinsiyet ve yaş, tabaka ve meslekleri ve o andaki durumları (evlenme, gömülme, yas) gibi. Birçok etmenler (bazıları teknolojik) ne, nasıl, nerede, ne zaman giyiniliri etkiler. Giyim, bir kültürde milliliği oluşturan öğelerden birisidir. Giyim, bir ülkenin, bir devrin, bir kişinin özelliklerini belirten bir araçtır. Uygarlığın değişimlerini yansıtır. Her uygarlık, karakter ve yaşam biçiminin etkisiyle giyimde farklılıklar yaratmıştır. Beğenin ve ayrıca uygarlıkla, ahlakı etkileyen değerlerin bir ifadesidir. Toplumun ahlaksal değer yargılarının giyimde önemi oldukça fazladır. Hiçbir kimse, yaşadığı toplumun bu değer yargılarının biçimlendirdiği giyim tarzından farklı giyinemez. Aksi durumda toplum dışı bırakılan, olumsuz yönde eleştirilen bir kişi durumuna düşer (Tezcan, 2012). Toplumda giyimle ilgili değer yargılarına büyük önem verilir. Kişi, içinde bulunduğu toplumun düzenini ve kurallarını bozmayacak biçimde giyinmeli, topluma ters düşmemelidir (Komşuoğlu vd.,1986). Binlerce yıllık geçmişe sahip olan Türk milleti, geniş bir coğrafyada varlığını sürdürdüğünden zengin bir kültür yapısına sahiptir (Yakar, 2007). Bu zenginlik giyim kuşam kültürüne de yansımış ve her bölgede kendine özgü giyim şekli ortaya çıkmıştır. Giysiler birçok özelliğiyle birbirine benzer biçimlerde olsa da bölgelerin coğrafi konumu, yöresel gelenekler ve sosyo ekonomik yapı nedeniyle giysi çeşitleri ortaya çıkmıştır. Giysilerde görülen yöresel farklılaşma, köy ve kent yerleşme birimlerine göre de kendini göstermektedir. Kırsal kesimde geleneksel giysiler kısmen devam etmektedir. Oysaki il ve ilçelerde standart ve moda uygun giysiler giyilmektedir. Ayrıca köylerdeki genç kuşak da kent giyimini benimsemiştir. Bununla birlikte köyde ve kentte yaşayan orta ve yaşlı kuşak, eski giyim geleneğini birtakım değişimlerle birlikte sürdürmektedir (Tezcan, 2012).

Çorum İli Geleneksel Giyim Kuşamı: Anadolu'nun birçok ilinde olduğu gibi, Çorum ili de kültür ve sanat geleneğini devam ettirmiş, çeşitli kültürlere ev sahipliği yapmış, değişik kültür ürünlerini ve tarihi mirası bünyesinde barındırmıştır. Köklü tarihi ve zengin kültürü ile uygarlık tarihinde önemli yeri olan Çorum, kültür turizmi açısından ülkemizin en önemli merkezlerinden biridir (Anonim, 1996a: 41). Cumhuriyet ilan edildiğinde dışa kapalı, dinin toplumsal yaşamı yönlendirdiği geleneksel bir toplumsal yapıya sahip olan ilde, ulaşım ve iletişim olanaklarının gelişmesi, ekonomik ilişkilerin değişmesiyle 1950'lerden sonra burada yaşayanların içe dönüklüklerinden kurtularak yaşamını sürdürdüğü gözlemlenmiştir (Anonim, 2012a). Yörede en gelişkin el sanatı dokumacılıktır. Temizlenen kivi yapağının taranmasıyla elde edilen iplerle kilim, çarpana, heybe, yastık, çuval dokunur. Ayrıca beş şişe örülen çoraplarda 100'ü aşkın motif kullanılır. Bu çoraplar motiflerine uygun olarak elifli, sarhoş yolu, fıstıklı, örümcek ağı gibi adlar alır. Ayrıca, yörenin eski bir el sanatı olan bakırcılık da varlığını sürdürmektedir (Anonim, 2012b). Çorum ilinin kültürel zenginliği birçok alana ilham kaynağı olarak, el sanatlarında ve giyim kuşamda da kendisini göstermiştir. Çorum halkı giysilerini; gündelik ve konukluk diye adlandırılan (yabanlık) diye iki gruba ayırmıştır. Çorum ili kadın giysileri; üste giyilenler, içe giyilenler, başa ve ayağa giyilenler olarak gruplara ayrılmıştır.

Üste giyilen giysiler: Üçetek, şalvar, salta ve bohça kuşağından oluşmaktadır.

Üçetek: Ayak üzerine kadar uzanan tam boy elbisedir. Arka tek parça ön iki parça olduğu için üçetek denir. Yakası V-U şeklindedir iki ucu göğüslerin altında birleşir. Kollar uzun derin yırtmaçlıdır. Genelde kutnu kumaşlardan yapılır. Bu kumaşlarında kemha, taş, bıçak, tefarik ve mecdiye gibi çeşitleri vardır. Üçeteğin yaka, etek, kol kenarları sim şerit, sim işlemelerle süslenir.

Şalvar: Üçeteğin altına giyilir. Seveli, kutnu, çitari denilen kumaştan geniş ve uzun olarak yapılır. Şalvarın yukarı kısmında ve paçalarda daha geniş bezekler yapılır. Paçalar bu bezeklere takılan kaytan ile ayak bileğine bağlanır. Kumaş bezekleri kapatacak şekilde ayağın üzerine zengin bolluklarla dökülür. Yukarı kısım 15-20 cm. eninde uzun, uçları simle işlenmiş bir uçkurla büzülerek bele bağlanır. Uçkurun işli uçları şalvarın üzerine sıkıtılır (Arık vd., 1972: 40).

Salta: Üçetek entarinin üzerine giyilen yörede kazaki, libade, erkane, fermene gibi adlar alır. Genellikle mor, bordo renkli kadife ve çuhadan yapılır. Boyu belin altına gelecek şekilde önü açık olan saltanın yakası üç parmak genişliğinde dik yakalı ve uzun kolludur. Kol altında üçgen "kuş" parçası vardır. Yaka, arka, önler omuz ve kol üzerleri simli iplerden oluşan stilize çiçek motifleri ile süslenmiştir. Yaka kenarları ve kol ağızlarına simli kaytandan dört sıra şeklinde süsleme yapılmıştır.

Bohça kuşağı: Üçeteğin üzerinden bel kısmına bağlanır. Pamuklu ve yün dokumadan yapılır. İki cm. eninde çeşitli renkte çizgileri olup ince ve zarif çiçeklerle süslüdür. Buna şal kuşak denir. Diğer bir çeşidi dalabülüz (Trablus) ipekli olup inceli, kalınlı mor, turuncu, yeşil, sarı, kırmızı, siyah beyaz çizgili kare şeklinde ucunda uzun saçakları bulunan dokumadır. Üçgen katlandıktan sonra uzun tarafı arkaya gelecek şekilde uçlardaki bağlarla bele bağlanır.

İçe giyilenler: İç donu (paça), içlik, sıkırtırma, gömlek.

İç donu (paça): Bir nevi kilot olup, şalvar altına giyilir. Halk arasında mandik, tuman, don veya çakşır denir.

İçlik: Kenefi denilen Çorum dokumasından bir gömlektir.kumaşla astar arasına pamuk konarak kapitone dikildiğinden buna pamuklu içlik denir (Arık vd.,1972: 39).

Sıkırtırma: Bir cins kolsuz yekek korsesidir. Önü sık kopçalarla kapanır. Badeni sıkıca sarar.

Gömlek: Yakalı, yakasız iki çeşit olduğu gibi süs bakımından güzel oyalı, kirpik oyalı, sıçandışi oyalı olmak üzere üç çeşidi vardır. Önünde uzunca bir yırtmacı vardır. Yırtmaç ve yaka kenarına iki cm. eninde beyaz ipekli kumaş geçirilir. Ön kısım dört beş adet düğme ile kapatılır.

Baş giyilenler: Canfes, yazma.

Canfes: Al, mor, renklerde olup küçük dar festir. Püsküllüdür, genelde püsküller siyah renktedir. Canfes üç parmak eninde ve makara şeklinde yapılır. Tepesi incilerle süslenir. Tepenin ortasında büyük bir mahmudiye altını vardır. Kenar kısımlarına üst

üste sık sık yirmilik altınlar dikilir. Fesin etrafına çeki bağlanır, üçgen katlanan çeki, ince kumaştan ve elbisenin rengindedir. Saçak şeklindeki siyah ipekten püsküller fesin arkasından yere kadar uzanır. Püskülün fese tutturulan ucu sarı tel ile iki sıra şeklinde süslenir.

Yazma: Canfes üzerine bağlanır. Güllü ve çiçekli basmadır. Pamuk dokumadan yapılmıştır. Genelde beyaz ve siyah renktedir. Fesin önü açık olacak şekilde saçları ise kapatacak şekilde kullanılır. Fesin üzerine örtülen örtüler elbisenin rengine göre değişir. İpek kıvrak, oyalı krep, çember denilen örtü yaşlılar tarafından kullanılır.

Ayağa giyilenler: Çorap, ayakkabı.

Çorap: Yünden, iplikten ve tiftikten örülen çoraplar giyilir. Beyaz, siyah, kahverengidir. Beyaz olanlar kendinden nakışlı olduğu gibi düz örgüde olur. Çoraplardaki nakışlar, civan kaşı, tavşan izi, süt yüzü, melek hanım camdan sallandı, kaseli masalı, çevre örneği gibi isimler alır (Anonim, 2012b).

Ayakkabı: Çorabın üzerine mes ve edik adı verilen ayakkabılar giyilir. Derileri (sahtiyan) tamamen Çorumda imal edilen mesler sarı, kırmızı ve siyah renkli olup uzun boğazlı, kısa boğazlı, kopça ile yandan sarhatlı olarak üretilmektedir.

Araştırma Yöntemi: Bu araştırmanın amacı; Çorum ilinde yaşayan 50 yaş ve üzeri kadınların giyim tercihlerinde kültürün etkisini belirlemektir. Araştırma evreni, Çorum ilinde yaşayan 50 yaş ve üzeri kadınlar olup, örneklem grup ise araştırmaya gönüllü olarak katılan ve bu yörede yaşayan 50 yaş ve üzeri 42 kadından oluşmaktadır.

Araştırmanın Bulguları: Anket formu yardımıyla toplanan veriler değerlendirilerek yorumlanmıştır. Anket formundan elde edilen demografik bilgilere göre; araştırmaya katılanların % 73,3'ü 50-55 yaş arası, % 21,4'ü 70 yaş ve üzeri, % 16,7'si 56-60 yaş arası, % 14,3'ü 61-65 yaş arası ve % 14,3'ü 65-70 yaş arası olup, %69'u ilköğretim, % 13'ü lise mezunudur. % 54,8'inin aylık geliri 1000-2000 TL arası, % 45,2'sinin ise 2001-3000 TL arası olarak belirlenmiştir. Araştırmada anket sorularına verilen cevaplar aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 1: Geleneksel giysileri kullanımı

Geleneksel giysileri kullanır mısınız	f	%
Evet	16	38,1
Hayır	26	61,9
Toplam	42	100

Tablo 2: Geleneksel giysilerin kullanıldığı durumlar

Geleneksel giysileri hangi zamanlarda kullanırsınız	f	%
Günlük giyimde	5	31,3
Özel günlerde (düğün, kına gecesi)	11	68,7
Toplam	16	100

Tablo 3: Geleneksel giysilerin kullanılmama sebepleri

Geleneksel giysileri kullanmama sebebiniz nedir?	f	%
Beğenmemek	10	38,4
Modaya uygun bulmamak	6	23,1
Rahat olmaması	6	23,1
Dikkat çekmesi	4	15,4
Toplam	26	100

Tablo 4: Giyim Tarzına Ait Bilgiler

	f	%
Dış giyim olarak pantolon tercihi		
Pantolon giyerim	11	26,2
Pantolon giymem	31	73,8
Toplam	42	100,0
Dış giyim olarak etek tercihi		
Uzun etek giyerim	34	80,9
Diz boyu etek giyerim	8	19,1
Toplam	42	100,0
Dış giyim olarak bluz tercihi		
Kısa kollu bluz giyerim	11	26,2
Uzun kollu bluz giyerim	31	73,8
Toplam	42	100,0
Dış giyim olarak ceket/pardösü tercihi		
Kısa ceket giyerim	5	11,9
Uzun ceket giyerim	11	26,2
Pardösü giyerim	12	28,6
Hava şartlarına göre gerekli ise herhangi birini	14	33,3
Toplam	42	100,0
Dış giyim olarak başörtü tercihi		
Başörtüsü örterim	24	57,1
Başörtüsü örtmem	18	42,9
Toplam	42	100,0

Tablo 5.Giyim Tarzını Etkileyen Faktörler

Giyim tarzını etkileyen faktörler	f	%
Vücut şekli	16	38,1
Yaş	15	35,7
Çevre (Komşu, mahalle)	9	21,4
Dini görüşler	7	16,7
Aile (eş, akraba)	7	16,7
Moda	7	16,7

Tablo 6. Giyimde Renk Tercihi

Giyimde renk seçimini etkileyen faktörler	f	%
Sevdiği renk olması	21	50
Yaş	14	33,3
Vücut şekli	10	23,8
Moda	4	9,5
Çevre (komşu, mahalle)	3	7,1
Dini görüşler	3	7,1
Aile (eş, akraba)	3	7,1

Tablo 7. Giyimde Renk Seçimini Etkileyen Faktörler

Giyimde renk seçimini etkileyen faktörler	f	%
Sevdiği renk olması	21	50
Yaş	14	33,3
Vücut şekli	10	23,8
Moda	4	9,5
Çevre (komşu, mahalle)	3	7,1

Tablo 8. Giyimde Marka Seçimi

Giyimde marka seçimini	f	%
Marka seçimi yapmam	27	64,3
Tesettür markaları tercih ederim	8	19,0
Ünlü markaları tercih ederim	5	11,9
Pahalı markaları tercih ederim	2	4,8
Toplam	42	100,0

Tablo 9. Giyimde Satın Almayı Etkileyen Faktörler

Giyimde satın almayı etkileyen faktörler	f	%
Kalite	21	50,0
Fiyat	17	40,5
Vücut şekline uygun kesim olması	8	19,0
Çevre (komşu, mahalle)	5	11,9
Aile (eş, akraba)	2	4,8

Sonuç: Modern Dünya düzeninin ve gelişen teknolojinin etkisiyle gelişmiş ülke kültürlerinin baskın hale geldiği günümüzde giyim tercihleri moda faktörünün de etkisiyle değişime uğramaktadır. Çorum ilinde yaşayan kadınların giyim tercihlerinde kültürün etkisini belirlemek amacıyla yapılan bu araştırmada kadınların giyim tercihlerinde kültürün etkisinin olmadığı, kadınların bireysel zevk ve düşüncelerine göre giyim seçimi yaptıkları belirlenmiştir. Geleneksel giysilerin modaya uygun olmaması, kullanışsız olması ve dikkat çekici olması nedeniyle çoğunlukla kına, düğün gibi özel günlerde tercih edildiği görülmüştür. Giyim tercihinde mütevazı ve nispeten kapalı modellere yönelim olduğu tespit edilmiştir. Giyim tarzında vücut ve yaş faktörü etkili olurken, renk seçiminde bireysel tercihler ve zevkler ön plana çıkmaktadır. Giyimde markanın tercih belirleyici bir unsur olmadığı, kalite ve fiyat ölçütlerinin değerlendirildiği dikkat çekmektedir. Çevrenin giyim üzerinde belirleyici bir etkisi olmadığı görülmüştür.

KAYNAKÇA

- Anonim. (1992a). Çorum, Temel Britannica Cilt 5, s. 41.
- Anonim. (2012a). Giyim, <http://www.corumkulturturizm.gov.tr/TR/belge/1-65431/giyim.html> Erişim tarihi 22.06.2012.
- Anonim. (2012b). Çorum, <http://www.nuveforum.net/1718-genel-kultur-c-c/65245-corum-tarihi-ekonomisi-dogal-yapisi-toplum-yasam/> (03.07.2012).
- Arık, R. , vd. Bölgesel Türk Giysileri, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1972, s. 40.
- Arslaner, Ç., “Ankara İli Karaşar Yöresi Geleneksel Kadın Kıyafeti” (<http://hbektas.gazi.edu.tr/dergi/karmagan/arslaner.htm>). 25.06.2012.
- Eren, G. (2008). Türkiye’de Yerel ve Küresel Kültür Politikaları Kültür Bakanlığı Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İlkkurşun, E. (2006). Küresel ve Yerel Kültür Bağlamında Türk Özel Televizyon Yayıncılığı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Komşuoğlu, Ş. vd. (1986). “Moda Resmi ve Giyim Tarihi”, Türk Tarih Kurumu Basımevi, s.1, Ankara.
- Taciser, O., Akpınarlı, F. (2005). “Cumhuriyetten Günümüze El Sanatlarının Doğuşu, Gelişimi, Sosyal ve Kültürel Eğitim ve Ekonomik İlişkileri Bakımından Bugünkü Durumu ve Geleceği”, V. Türk Kültürü Kongresi, Ankara.
- Tezcan, M., Giyim Olgusuna Sosyo- Kültürel Bakış ve Türklere Giyim, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/513/6345.pdf> Erişim Tarihi: 25.06.2012.
- Yakar, S.İ. (2007). Çorum İli Aşıklık Geleneği ve Aşık Rıfat Kurtoğlu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İnternet Kaynakları: <http://www.kultur.gov.tr/TR,24295/kultur.html>